

RECENZJE

GAVIN FLOOD: *HINDUIZM. WPROWADZENIE*,
PRZEŁ. M. RUCHEL, KRAKÓW 2008, s. 346

Profesor Gavin Flood, indolog i religioznawca, kieruje Oxford Centre for Hindu Studies, jest również pracownikiem Wydziału Teologii Uniwersytetu Oksfordzkiego. Do jego głównych zainteresowań naukowych należą siwaizm, religioznawstwo porównawcze, fenomenologia i teoria tekstu. Przekład książki *Introduction to Hinduism* (wydanej w 1996 roku przez Cambridge University Press) jest pierwszą pozycją tego autora, która ukazała się w języku polskim. Opublikowało ją w roku 2008 Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego w ramach serii *Ex Oriente*, poświęconej kulturom i cywilizacjom Wschodu.

G. Flood w swojej książce ujmuje hinduizm w sposób historyczny i systematyczny. Rozpoczyna od próby zdefiniowania tego zjawiska. Jak pisze we wstępie, jego ambicją było zbadanie „bogatej różnorodności, która została nazwana hinduizmem”, i wskazanie elementów wspólnych i wątków jednoczących. Szczególną uwagę koncentruje na próbie określenia, czy hinduizm może być w ogóle traktowany jako religia – co rozważa w świetle najbardziej nośnych definicji religii: Emila Durkheima, Petera Bergera czy Rudolfa Otto. Autor nie wyróżnia jednej definicji hinduizmu, naświetla jednak główne wątki w obecnym dyskursie na ten temat.

Wszystkie omawiane zjawiska G. Flood przedstawia, zachowując porządek logiczny – uwypuklający związki przyczynowo-skutkowe.

Rozpoczynając od starożytnych początków, autor poświęca kolejne rozdziały koncepcji dharmy, wyrzeczenia, omówieniu kultu popularnych bóstw, rytuału oraz doktryn teologicznych i filozoficznych w obrębie hinduizmu, kończąc na współczesnych problemach – zagadnieniu hinduskiego nacjonalizmu, nabierania przez dzisiejszy hinduizm cech globalnych czy recepcji tej religii na Zachodzie.

Na tle pozycji, jakie dotychczas pojawiły się w Polsce, np. wydanej niemal dwadzieścia lat temu *Świętej nici hinduizmu* Johna Brockingtona czy *Hinduizmu* Kim Knott z serii *Bardzo krótkie wprowadzenie*, książka prezentuje się bardzo dobrze. Stanowi ona najbardziej kompleksowe i aktualne opracowanie na temat hinduizmu w języku polskim. Niewątpliwą zaletą pracy Flooda jest uwzględnienie doniosłości wpływu tradycji południowoindyjskich, które przez długi czas były przez wielu badaczy niedoceniane i marginalizowane. Są również słabo opracowane w literaturze dostępnej w języku polskim. Warto odnotowania jest też ujęcie w przedstawionej przez autora historii hinduizmu czasów współczesnych. Pozwala to omówić takie zjawiska jak obecność hinduizmu na Zachodzie, zarówno jako religii hinduskiej diaspory, jak i elementu inspirującego nowe ruchy religijne (np. ISKCON) i wywierającego wpływ na kulturę, tak wysoką, jak i popularną. Innym atutem jest interdyscyplinarne podejście Flooda. Omawiane w obrębie hinduizmu zjawiska prezentowane są w perspektywie teorii wpływowych we współczesnej humanistyce. Przywoływani są m.in. Victor Turner, Rene Girard czy Clifford Geertz. Warto też zwrócić uwagę na układ treści dzieła – ułatwia on odbiorcy kojarzenie związków zachodzących między faktami i zjawiskami przedstawianymi w książce.

Do minusów pracy Flooda można by zaliczyć w dużej mierze szkieletowe potraktowanie omawianych tematów. Jednak dzięki temu książka nie przytłacza nadmiarem informacji czytelnika niezaznajomionego z omawianą tematyką (publikacja jest skierowana głównie do takiego odbiorcy). Wiąże się to również ze specyfiką dzieła, które zgodnie z zamysłem autora posiada charakter przekrojowy – próba opisu kilku tysięcy lat tradycji wymogła dokonanie wyboru w kwestii uwypuklenia lub pominięcia pewnych jej aspektów. Książce Flooda można również

zarzucić to, że jest w dużej mierze syntezą wniosków wypracowanych przez wielu współczesnych badaczy, jednak paradoksalnie to właśnie stanowi jej główny atut. Pozwala bowiem czytelnikowi prześledzić najważniejsze wątki dyskursu na temat hinduizmu od Al-Biruniego po czasy współczesne. Obszerna bibliografia jest bazą wartościowych tytułów, zachęcającą do poszerzenia swojej wiedzy.

Styl przekładu jest jasny. Nie uniknięto jednak pomyłek translatorских i redakcyjnych, takich jak na przykład zapis imienia Grzegorza Palamasa jako Gregory (s. 257). Błędem jest także przypisanie prof. Kim Knott płci męskiej (s. 281). Pojawiły się też nieliczne błędy edytorskie, na przykład zamiast schematu dwudziestu pięciu tattw sankhji na stronie 245 nieoczekiwanie czytelnik znajduje wykres przedstawiający ewolucję kultu Bogini, z którym zetknął się już na stronie 190. Na szczęście trudno znaleźć w książce więcej tego rodzaju pomyłek.

Książka Gavina Flooda jest znakomitym wprowadzeniem do dawnego i współczesnego hinduizmu. Może stanowić wartościową lekturę w szczególności dla czytelnika pragnącego zdobyć podstawowe wiadomości o tej tradycji religijnej, czytelnik zaznajomiony z tematyką odnajdzie zaś w niej tropy pozwalające na pogłębienie swojej wiedzy.

Joanna Gruszewska